

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 29·35·69, 628·37·04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 21·07·57, 628·90·17

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00·503 W A R S Z A W A
TELEFAX: 29·40·89

BS/399/97/92

CELE WAŻNE DLA SPOŁECZEŃSTWA

Komunikat z badań

Warszawa, październik 1992 r.

- ◆ Za najważniejsze cele badani uznali: poprawę sytuacji materialnej, ochronę socjalną oraz zapewnienie ładu i bezpieczeństwa obywateli.

- ◆ Przekształcenia w kierunku gospodarki wolno-rynkowej zajmują jedno z dalszych miejsc w hierarchii problemów ważnych dla społeczeństwa.

- ◆ Przemiany gospodarcze, jakie dokonują się w naszym kraju, nie są postrzegane przez badanych jako wyzwanie i szansa poprawy własnej sytuacji.

- ◆ Programy partii politycznych są mało znane bądź rozmijają się z ważnymi dla społeczeństwa problemami.

Osiągnięcie nowego ładu politycznego i gospodarczego wymaga przedsięwzięcia określonych działań. Istotne jest w tej sytuacji poznanie ważnych dla społeczeństwa celów i leżących u ich podstaw systemów wartości.

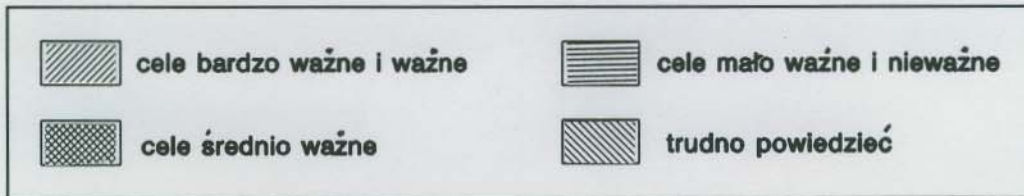
Hierarchia celów społecznych i politycznych

W październikowym sondażu, który zrealizował CBOS¹, respondentom przedstawiono listę różnych problemów oraz celów społecznych i politycznych. Zadaniem ankietowanych było określenie, na ile ważny jest dla nich każdy z wymienionych celów². Te, które najczęściej uznawano za bardzo ważne i ważne, zajęły pierwsze pozycje w zestawieniu spraw i problemów wymagających pilnego rozwiązania (rys. 1). Mogą one być traktowane jako pewne postulaty wysuwane przez społeczeństwo pod adresem klasy politycznej.

¹ Badanie "Systemy partyjne i ugrupowania wyborców" przeprowadzone przez CBOS na zlecenie Central European University Budapest w dniach 8-11 października 1992 r. na 1149-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności Polski.

² Badani określali każdy z 19 przedstawionych im celów, używając systemu ocen szkolnych, w którym "1" oznaczało, że cel jest całkiem nieważny, a "5" - bardzo ważny.

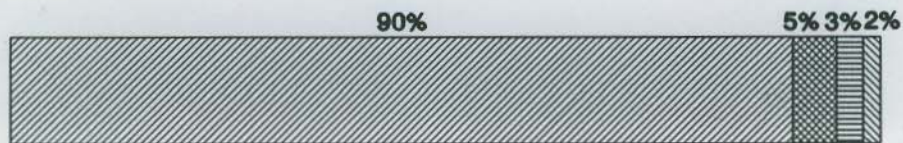
Rys. 1. Społeczna hierarchia celów

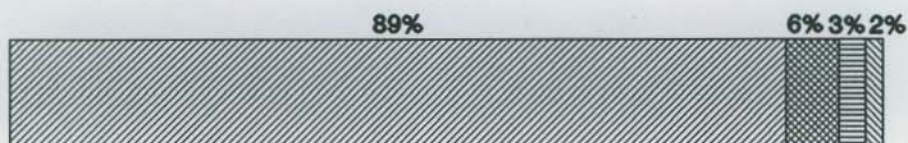
Zapewnić lepszą ochronę zdrowia i oświatę

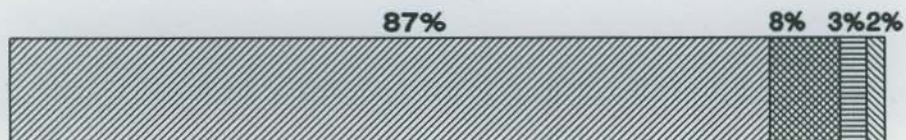
Zmniejszyć bezrobocie

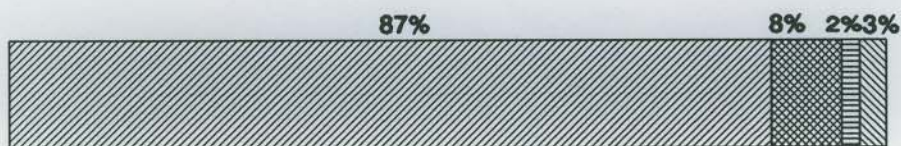
Dobrać znających się na rzeczy fachowców do kierowania gospodarką

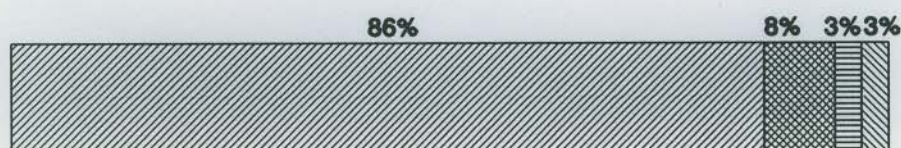
Zapewnić policji wystarczające środki do skutecznego zwalczania przestępczości

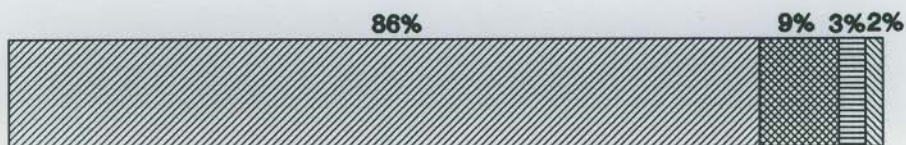
Bronić w Polsce praw człowieka i jego wolności osobistych

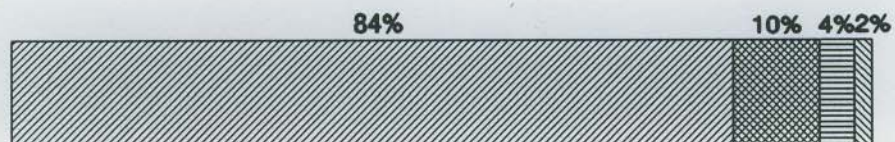
Podejmować skuteczniejsze działania w dziedzinie ochrony środowiska

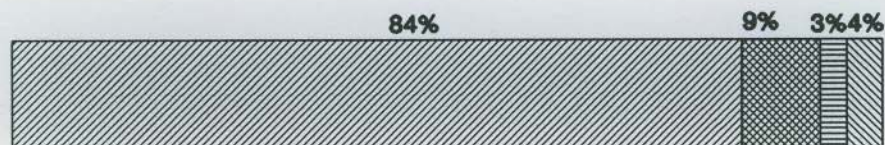
Zwiększyć emerytury i zasiłki socjalne

Zmniejszyć niesprawiedliwe nierówności między ludźmi

Zmniejszyć ekonomiczne obciążenia przeciętnych obywateli podczas przekształcania naszej gospodarki

Lepiej reprezentować polskie interesy za granicą

Powstrzymać upadek moralności
(zasad etycznych) w naszym kraju

Chronić cłami i podatkami polski rynek żywnościowy
przed zagraniczną konkurencją

Wzmocnić poczucie godności narodowej

Zapewnić kobietom możliwość wykonania aborcji,
jeśli tak zdecydują

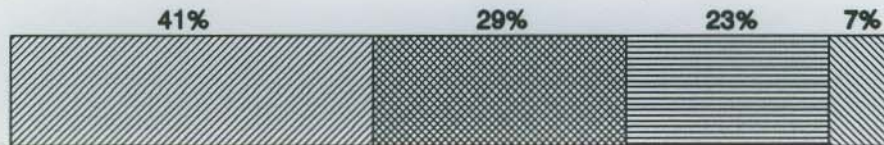
Chronić przed bankructwem deficytowe przedsiębiorstwa i kopalnie

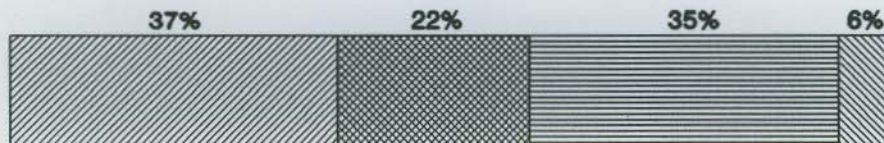
Wspierać rozwój prywatnych firm i gospodarki rynkowej w Polsce

Przyspieszyć prywatyzację przedsiębiorstw państwowych

Usunąć z wpływowych pozycji ludzi uprzednio należących do PZPR

Zwiększyć wpływ religii i Kościoła

Respondenci najczęściej uznawali za ważne te działania, które mają na celu dobro obywateli: ochronę socjalną (94% wskazań), zmniejszenie bezrobocia (90%), zapewnienie ładu i bezpieczeństwa publicznego (87%). Wprowadzanie reform wolnorynkowych wiąże się z kryzysem pewnej formy państwa opiekuńczego. Obecnie tak rozumiane państwo nie wywiązuje się, zdaniem respondentów, ze swoich funkcji związanych z szeroko pojętą ochroną obywateli.

Bardzo duża grupa respondentów (89%) uznała za ważne doprowadzenie do tego, żeby gospodarką kierowali fachowcy. Zwraca również uwagę na znaczenie, jakie polskie społeczeństwo przywiązuje do obrony praw człowieka i wolności osobistych.

Zastanawiający może być fakt, że takie cele, jak: wprowadzanie gospodarki rynkowej, prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych oraz wspieranie firm prywatnych, nie są dla większości badanych sprawami obecnie bardzo ważnymi. Wiąże się to zapewne z kosztami, jakie ponosi społeczeństwo w procesie transformacji gospodarczej oraz z niezbyt przychylną w ostatnim okresie atmosferę wokół prywatyzacji i prywatnego biznesu.

Rozkład odpowiedzi jest we wszystkich grupach społeczno-zawodowych mniej więcej podobny. Świadczyć to może o podobnej ocenie obecnej sytuacji gospodarczej kraju oraz działalności państwa.

Przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji częściej niż pozostałe grupy społeczno-zawodowe wskazują na ważność takich procesów, jak: wprowadzanie reform wolnorynkowych, prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych oraz wspieranie rozwoju firm prywatnych. Świadczy to o większym poparciu tej grupy dla przemian gospodarczych.

Robotnicy, rolnicy i pracownicy fizyczno-umysłowi częściej niż inni uznawali za bardzo ważne: zmniejszenie bezrobocia, zwiększenie zasiłków socjalnych i emerytur oraz zmniejszenie niesprawiedliwych nierówności między ludźmi.

Wszystkie grupy społeczno-zawodowe uznały za cele mało ważne: zwiększenie wpływów religii i Kościoła oraz usunięcie z wpływowych pozycji ludzi należących uprzednio do PZPR.

Wzory myślenia o celach ważnych społecznie

Dla lepszego określenia sposobów myślenia ankietowanych o celach ważnych dla społeczeństwa zastosowaliśmy analizę czynnikową. Wyróżnione tą metodą zmienne wyłoniły cztery modele myślenia o sprawach dla respondentów najważniejszych (tab. 1).

Tabela 1. Wyróżnione czynniki i ładunki czynnikowe

Czynnik I	Czynnik II	Czynnik III	Czynnik IV
Zapewnić lepszą ochronę zdrowia i oświatę	Wspierać rozwój prywatnych firm i gospodarki rynkowej	Chronić przed bankructwem deficytowe przedsiębiorstwa i kopalnie	Zwiększyć wpływy religii i Kościoła
Zmniejszyć niesprawiedliwe nierówności między ludźmi	Przyspieszyć prywatyzację państwowych przedsiębiorstw	Chronić clami i podatkami polski rynek żywnościowy przed zagraniczną konkurencją	Usunąć z wpływowych pozycji ludzi uprzednio należących do PZPR
Zwiększyć emerytury i zasiłki socjalne	Podejmować skuteczne działania w dziedzinie ochrony środowiska	Lepiej reprezentować polskie interesy za granicą	Zabronić kobietom wykonania aborcji
Zmniejszyć ekonomiczne obciążenia przeciętnych obywateli	Bronić w Polsce praw człowieka i jego wolności osobistych	-	-
Zmniejszyć bezrobocie	Dobrać znających się na rzeczy fachowców w dziedzinie gospodarki	-	-
Powstrzymać upadek moralności	-	-	-
Zapewnić policji właściwe środki do skutecznego zwalczania przestępczości	-	-	-

Pierwszy model (wyodrębniony na podstawie czynnika I) można nazwać modelem "egalitarno-etatystycznym". Związany jest on ze stosunkiem do nierówności społecznych i aktywną polityką państwa

w sferze gospodarki. Dotyczy więc sposobów myślenia na temat najważniejszych celów gospodarczych. Są one związane z oceną sytuacji ekonomicznej kraju oraz określają zadania państwa w tej dziedzinie.

Drugi model (czynnik II) można nazwać "modelem liberalno-wolnościowym". Jest on związany z silną opcją prorynkową oraz zapewnieniem wolności osobistej obywateli. Duży nacisk w tym modelu (podobnie jak w pierwszym) jest położony również na sprawność gospodarki.

Trzeci model (czynnik III) można określić jako "narodowo-godnościowy". Państwo powinno działać aktywnie na rzecz ochrony polskiego rynku i przemysłu oraz silnie reprezentować polską rację stanu.

Ostatni, czwarty model (czynnik IV) można nazwać "tradycyjno-katolickim".

Jakie cele chcą osiągnąć partie polityczne

Hierarchia celów i wartości może być traktowana jako postulaty społeczeństwa pod adresem klasy politycznej. Respondentów zapytano więc, które partie polityczne rzeczywiście pragną osiągnąć wspomniane wcześniej cele³.

³ Było to pytanie zamknięte - respondentom przedstawiono listę 19 partii i ugrupowań politycznych, z prośbą, aby wskazali cele (najwyżej trzy), które chcą osiągnąć poszczególne partie.

Mniej więcej połowa badanych nie wiedziała, które partie i organizacje polityczne pragną osiągać poszczególne cele. Może to świadczyć o braku zainteresowania polityką i o dużej nieznamomości programów poszczególnych partii. Może być także przejawem niejasności tych programów lub wyrazem przekonania, że roz mijają się, w gruncie rzeczy, z najważniejszymi problemami społecznymi.

Zdaniem bardziej zainteresowanej oraz uczestniczącej w życiu społecznym i politycznym części badanych, do celów związanych z modelem "etatystyczno-egalitarnym" dążą przede wszystkim takie partie, jak: SdRP, Unia Demokratyczna, NSZZ "Solidarność", Unia Pracy oraz w mniejszym stopniu KPN i PSL. Te partie domagają się aktywniejszej polityki państwa w zakresie opieki socjalnej, a także w sferze gospodarki.

Partie pragnące wspierać rozwój firm prywatnych, prywatyzować państwowe przedsiębiorstwa oraz zdecydowanie wprowadzić gospodarkę wolnorynkową to, w opinii społecznej, przede wszystkim Kongres Liberalno-Demokratyczny, Unia Demokratyczna i Porozumienie Centrum. Te partie są więc w świadomości społecznej postrzegane jako prorynkowe.

Partiami, które chcą lepiej reprezentować polskie interesy za granicą oraz chcą wzmocnić poczucie godności narodowej są: Unia Demokratyczna, Kongres Liberalno-Demokratyczny, ZChN oraz KPN.

Ochrony polskiego rynku żywnościowego przed konkurencją zagraniczną domagają się, zdaniem respondentów, przede wszystkim partie chłopskie, a więc PSL i "Solidarność" Rolników Indywidualnych.

Do partii, które pragną usunąć z wpływowych stanowisk ludzi uprzednio należących do PZPR, według badanych, należą przede wszystkim: KPN, ZChN, Porozumienie Centrum, NSZZ "Solidarność" i w mniejszym stopniu RdR.

Zwiększenia wpływu religii i Kościoła domagają się przede wszystkim: ZChN, Partia Chrześcijańskich Demokratów, Sojusz Ludowo-Chrześcijański i Chrześcijańska Demokracja.